

Голас Рацзімы

№ 34 (1245)

ЖНІВЕНЬ 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

СЛУЖБА ДОБРАГА НАСТРОЮ

На палязой дарозе замест звыклых самазвалаў, што адвозяць зерне на ток, паказваюцца фургончык з рэкламнымі малюнкамі па баках. Час збедаць. Камбайнеры з асалодай мыюцца і сядваюць за імправізаваны стол. Калгасная паварыха шчодро разлівае па талерках наварысты боршч. А побач з фургончыкам ужо завіхаецца цырульнік з мясцовага камбіната бытавога абслугоўвання. У гарачы час жыва вольнага часу ў хлеба-робаў няшмат, але ж падстрыгчыся, пагаліцца кожнаму трэба. І тут служба быту ідзе насустрач працаўнікам палёў у прамым сэнсе.

Рост матэрыяльнай забяспечанасці і добрабыту народа стаў адной з галоўных задач дзевятай пяцігодкі. Таму такое вялікае значэнне надаецца ў рэспубліцы развіццю і ўдасканаленню службы быту — галіны, якая павінна вызваліць працаўнікоў горада і вёскі, у першую чаргу жанчын, ад малапрадукцыйных і стамляючых хатніх клопатаў.

Зроблена ўжо нямала. За мінулыя пяцігодку аб'ём бытавых паслуг у рэспубліцы вырас у 2,7 раза, а ў сельскай мясцовасці — у 5,4 раза.

Яшчэ больш значная задача — ператварэнне службы быту ў буйную механізаваную галіну народнай гаспадаркі — вырашаецца цяпер. Індустрыялізацыя службы быту праяўляецца ў стварэнні буйных прадпрыемстваў з пачынным метадам работы — заводаў па рамонту складанай бытавой тэхнікі і прыбораў, фабрык хімічнай чысткі адзення, станцый тэхнічнага абслугоўвання аўтамабіляў і г. д.

Зразумела, стварыць новыя прадпрыемствы — справа нялёгка і складаная. Але яшчэ больш важна зрабіць паслугі высока якаснымі і хуткімі, выгаднымі і даступнымі кожнаму жыхару. Здзейсніць гэта дапамагае разгалінаваная сетка прыёмных пунктаў. Яны ствараюцца на прамысловых прадпрыемствах і ў навучальных установах, у новых мікра-раёнах і старых кварталах. Прыёмны пункт або дом быту становяцца абавязковай прыналежнасцю цэнтраў калгасаў і саўгасаў. Праз аддалення вёскі пракладаюцца пастаянныя маршруты перасоўных бригад райбыткамбіната.

У пэўны дзень аўтафургон спыняецца ў вёсцы. Аб яго прыездзе вядома загадзя, таму заказчыкі збіраюцца хутка. Адно спяшаюцца забраць свой адрамантаваны тэлевізар, другія нясуць у хімічную чыстку футра, жанчыны разглядаюць узоры вязкі, каб заказаць сабе шарсцяныя кофты і касцюмы. Вольныя майстры робяць прымеркі мужчынскіх касцюмаў, жаночых сукенак, расказваюць аб навінках моды, раяць той ці іншы фасон. А побач працуе цырульнік, шавец робіць дробны рамонт абутку ў прысутнасці заказчыкаў.

НА ЗДЫМКАХ: дом быту ў вёсцы Міжэвічы Слонімскага раёна; Люда ХОЛКІНА вучыцца ў Гродзенскім прафесійна-тэхнічным вучылішчы № 74, цяпер яна праходзіць у Слоніме вытворчую практыку ў якасці гадзіннікавага майстра.

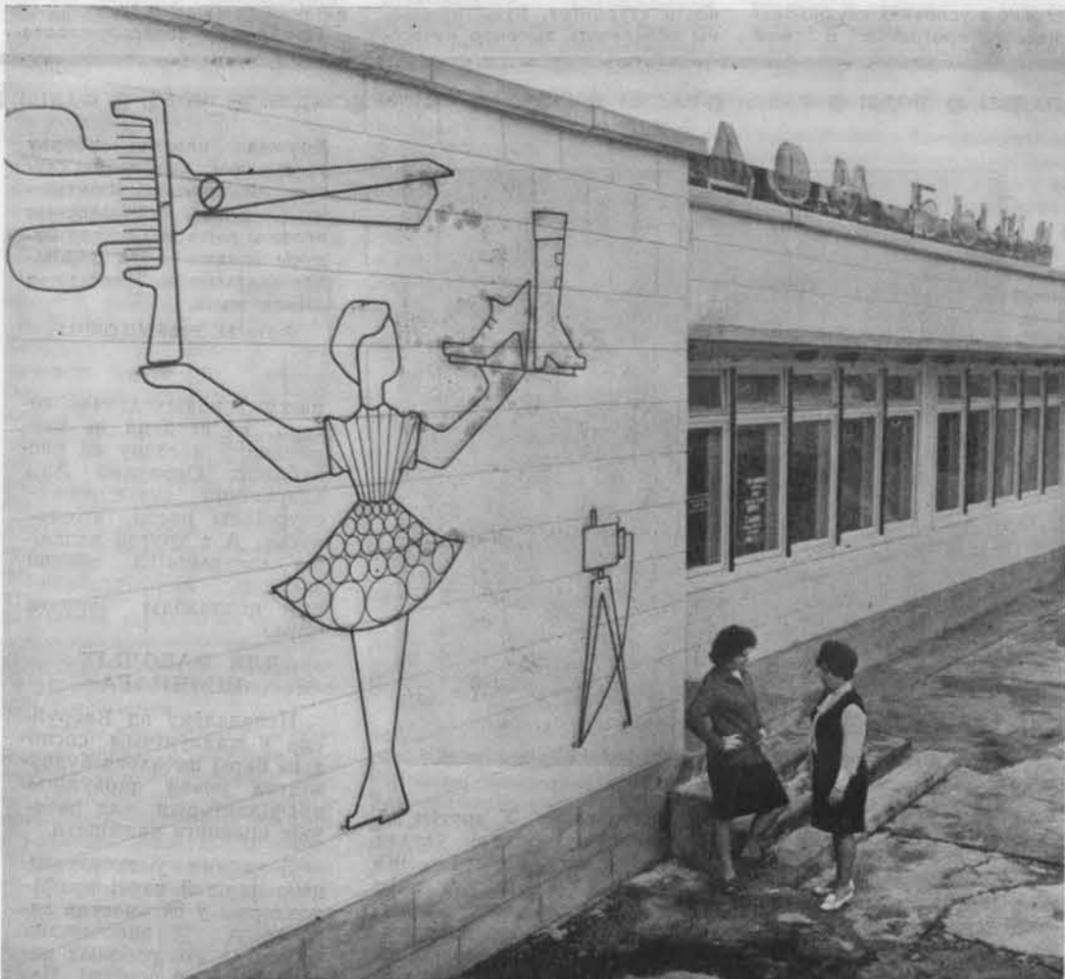
Служба быту Беларусі сведчыць аб збліжэнні ўзроўня жыцця сельскага і гарадскога насельніцтва. Даўно мінуў той час, калі селянін задавальняўся паслугамі шаўца-саматужніка, вандроўнага краўца. Сёння толькі ў адным Бабруйскім раёне працуе каля ста комплексных і перасоўных прыёмных пунктаў, дамоў быту, майстарань і атэльэ. Больш чатырохсот відаў работ выконвае Слоніmsкі камбінат бытавога абслугоўвання. Сярод іх такія спецыфічныя сельскія, як будаўніцтва дома, распілоўка лесу, памол мукі. Па выніках за восьмую пяцігодку камбінат прызнаны адным з лепшых у краіне. Ён першы ў Беларусі быў узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Добрая слава ў рэспубліцы ідзе пра віцебскіх майстроў. Тут шырока распаўсюджваюцца такія зручныя для насельніцтва формы паслуг, як пашыў адзення з адной прымеркай, прыём заказаў па тэлефоне, тэрміновы рамонт абутку, выраб паўфабрыкатаў.

Служба быту — адна з тых галін нашай прамысловасці, якія хутка развіваюцца. Неабходная ўвага на яе была звярнута толькі ў апошні час. На гэта ёсць шэраг аб'ектыўных прычын: раней галоўнай задачай было стварэнне сацыялістычнай індустрыі, пасля вайны — аднаўленне разбуранай народнай гаспадаркі. Цяпер «дайшлі рукі» і да вырашэння бытавых праблем. Упершыню ім надаецца першачарговае значэнне. Высокія тэмпы росту новай галіны — службы быту — часам сутыкаюцца з пэўнымі цяжкасцямі. Не хапае спецыялістаў, попыт апырджае патрабаванне, недахопы вытворчых магутнасцей падоўжваюць тэрміны выканання заказаў.

Але гэта недахопы росту. Робіцца ўсё магчымае для хутчай іх ліквідацыі. Толькі за мінулыя пяцігодку на прадпрыемствы службы быту накіравана каля 1500 спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, каля 10 тысяч кваліфікаваных рабочых далі прафесійна-тэхнічныя вучылішчы, 20 тысяч майстроў падрыхтавана непасрэдна на вытворчасці, дзейнічаюць пастаянныя курсы павышэння кваліфікацыі.

Галоўнай рысай савецкага сервісу з'яўляецца не атрымання прыбытку, а задавальненне патрэб працоўных. Таму так уладарна і ўсё больш прыкметна ўваходзіць ён у наш дом. Дзеці радасна сустракаюць Дзеда Мароза, які прывёз ім навагоднія падарункі, папярэдне заказаныя бабуляй па тэлефоне, гаспадыня шчыра дзякуе за прывезеную з пральні чыстую бялізну і перадае новы пакунак, гаспадар раіцца з тэхнікам па рамонту тэлевізараў наконт устаноўкі антэны... Служба быту рэспублікі ўсё больш становіцца службай добрага настрою.

для системы заочного и вечернего образования, внедрить новые методы педагогики, которые позволят доходчиво и убедительно раскрывать перед обучающимися сложные процессы, объяснять новые закономерности.

Думается, что целесообразно включить в учебные планы наряду с общенаучными, общепрофессиональными и основными специальными курсами также ряд дисциплин по выбору студента, учитывая его профессию. В основу учебных планов должна быть положена теснейшая взаимосвязь учебной и производственной работы студента. Разумеется, для этого следует глубоко и всесторонне изучить эту проблему и провести необходимые эксперименты.

Постановление обязывает своевременно издать учебники и учебно-методические пособия, обеспечить профессорско-преподавательский состав и студентов необходимой научно-технической информацией,

содержащей новейшие сведения об отечественной и зарубежной науке и технике.

Чтобы подготовить инженера и экономиста, а также других специалистов, отвечающих современным требованиям, нужно добиться высокого уровня организации производственного обучения студентов, органически соединив теоретическое и практическое обучение. Безусловно, за это в первую очередь отвечают вузы. Решить эту задачу они смогут, если отраслевые министерства и ведомства, предприятия по-настоящему займутся организацией и содержанием практики. Вот почему постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР возлагает ответственность за разработку и осуществление мер по усовершенствованию производственной практики студентов на наше министерство и отраслевые министерства и ведомства. В результате у вузов появятся базовые предприятия, производственные объединения, научно-исследовательские и про-

ектно-конструкторские организации, учреждения культуры.

Введено еще одно новшество. Выпускники высших учебных заведений для приобретения необходимых практических навыков теперь будут проходить стажировку сроком до одного года по месту распределения на предприятиях, в организациях.

Качество подготовки дипломированных специалистов зависит главным образом от состава профессорско-преподавательских кадров, от их способности вести учебно-воспитательную и научно-исследовательскую работу на уровне задач, определенных историческими решениями XXIV съезда КПСС. В связи с этим предстоит разработать новое положение о порядке замещения должностей профессорско-преподавательского состава. Речь по существу идет об аттестации каждого преподавателя на период его избрания по конкурсу.

Вузам предоставляются воз-

можности в организованном порядке готовить преподавателей через систему стажировки преподавателей. Повышаются роль и ответственность Всесоюзной аттестационной комиссии (ВАК) за аттестацию научно-педагогических кадров.

Кроме того, решено создать два института повышения квалификации преподавателей общественных наук — при Белорусском и Новосибирском университетах в дополнение к действующим в Москве, Киеве, Ленинграде, Свердловске, Ростове и Ташкенте.

Для повышения научного уровня преподавания, укрепления связи вузов с производством разрешено привлекать к преподавательской деятельности крупных ученых и работников производства по совместительству на половину и четверть ставки.

Подготовить специалиста, отвечающего современным требованиям, можно только на базе новейшего лабораторного оборудования. Техническое ос-

нащение учебного процесса проводится и в настоящее время. Теперь необходимо резко ускорить темпы. Это не разовая, а рассчитанная на ряд лет большая программа. Нам предстоит многое сделать, чтобы централизовать разработку, изготовление и внедрение в учебный процесс современного учебно-лабораторного оборудования и технических средств обучения.

Совершенствование высшего образования требует дальнейшего улучшения руководства вузами, четкой координации их деятельности с привлечением к этому делу государственных и общественных организаций. Большую роль призваны сыграть совет по высшей школе, а в крупных вузовских центрах советы ректоров.

Постановлением ЦК КПСС и Совета Министров СССР «О мерах по дальнейшему совершенствованию высшего образования в стране» намечена четкая и ясная программа действий. Впереди много больших и важных дел.

САМАЛЁТЫ НА ВОКА, САМАЛЁТЫ НАВОБМАЦАК...

Тут з самалётамі абыходзяцца па-свойму: ТУ — «тушкі», АН — «аннушкі»... І няма перад імі такога сляпога пакланення і замірання, якія міжволі ахопліваюць пасажыра Аэрафлоту. Калі б самалёты былі жывымі істотамі, яны самі заміралі б перад гэтымі людзьмі, як хворыя перад дактарамі.

Мінскі авіярамонтны завод — прадпрыемства ў сваім родзе буйнейшае ў СССР. У яго цахах-ангарах ІЛ-14, ЯК-40, ТУ-124, ТУ-134 — самалёты, якія абслугоўваюць сярэднія і бліжэйшыя павятравыя лініі. На кожным самалёце знак транспартнай фірмы: Аэрафлот — ярка-чырвоны сцяг, Інтэрфлюг — імклівы жураўлік. Інтэрфлюг — фірма Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Яшчэ тут можна ўбачыць эмблемы самалётаў Польшчы, Югаславіі, Афганістана... Пералічаныя машыны Савецкі Саюз прадае больш чым у 20 краін свету.

Прыбываючы ЯК-40, прыпісаны да маскоўскага аддзялення Аэрафлоту. За «вароты» (яны адкрываюцца тут проста ў неба!) ЯК-40 выйдзе праз тыдзень-паўтара. А пакуль яго правяраюць на вока і навобмацак...

Знешне цэкі гэтага заводу не адрозніваюцца ад цэха зборкі на любым заводзе. Але памеры! Шэсць павятравых машын свабодна змясціліся ў адным ангары, і месца яшчэ многа. Але яно застаецца свабодным. У цеснаце будзе нязручна падтрымліваць неабходную чысціню і парадак, клапаціцца аб эстэтычным боку ўнутранага ўбрана і... цішыні. Тут усё гэта ёсць.

...Вымыты ЯК-40 стаіць у ангары. Ад гордай птушкі няма і следу. Абшыўка знята, усё «ўнутранасці» адкрыты: жгуты электраправодкі, трубка гідраўлічнай сістэмы, тросы і тросікі... «Лячэнне» пачата.

Самалёт мае многа небяспечных хвароб. Узяць асноўную — вібрацыю. Яна адкрывае незаконтранныя вінты, пухірыць абшыўку. Уявіце сабе, што ад трасення з крыла самалёта выскачыла некалькі заклёпак. А ў сучасных самалётах у крылах размешчаны бакі з палівам. Таму самым старанным чынам будзе правярацца крыло на герметычнасць. Прынцып праверкі той жа, што і ў камеры аўтамабіля. Накачваюць паветра і змочваюць мыльным растворам.

Кожны майстар мае свае ўчасткі. Пасля брыгады прыбіраўшычкаў, якія змахнулі кожную пылінку, знялі кожную плямку масла, ідуць дэфектоўшчыкі. Правераць, паставяць дыягназ. А пачаў гаспадарачы радыётэхнікі.

Самалёт пераходзіць «з рук у рукі», і пакуль ён дойдзе да лётна-выпрабавальнай станцыі, на ім папрацуюць і гідраўлікі, і электрыкі, і маляры. У кожнага работа адказная: у авіяцыйнай дробязей! Калі ТУ-104 неакуратна пафарбаваць, то ў рэйсе Мінск—Сімферопаль рухавікі «з'ядуць» паліва на цалую тону больш.

Ля парога лётна-выпрабавальнай станцыі работа з самалётам не канчаецца, а быццам пачынаецца зноў. Тутэйшыя майстры, як сапраўдныя выпрабавальнікі, не маюць стопрацэнтнай упэўненасці, што гарантыя сістэмам забяспечана, а таму ганяюць і ганяюць самалёт. Без стомы. Да таго часу, пакуль з ведамасці дэфектаў не знікнуць усё заўвагі. Тады адкрываюць самалёту дарогу ў неба.

В. МЕЛЬНИКАЎ.

У ЗАХОДНЯЙ частцы Брэсцкай вобласці ёсць тры вёскі з аднолькавай назвай — Здзітава. Адна з іх — Здзітава Бярозаўскага раёна — вядома са старажытных часоў.

Упершыню ўпамінаецца Здзітава ў Іпацьеўскім летапісе (1252 год). У той час шлях з Вальні ў Літву пралягаў праз крэпасці Вяты на Прыпяці, Здзітава на Ясельдзе і далей на Слонім і Навагрудак.

Здзітаўская воласць фарміравалася ўздоўж гэтай дарогі, дасягаючы на поўдні вярхоўя Пины. Яна ўваходзіла да XVI стагоддзя ў склад Слонімскага княства, пазней — у павет той жа назвы. Будучы цэнтрам воласці і крэпасцю, Здзітава карысталася гарадскімі правамі, а яго жыхары, абавязаныя несці ваенную службу, вызваліліся ад усіх падаткаў і натуральных павіннасцей.

З цягам часу, страціўшы абароннае значэнне, Здзітава становіцца беднай палескай вёскай. Жыхары яго трапляюць у прыгонную залежнасць нароўні з сялянамі навакольных вёсак. Размешчанае паміж азёрамі

Чорным і Спораўскім, Здзітава ў гады Вялікай Айчыннай вайны было партызанскай вёскай. Непадалеку ад яе знаходзіўся штаб Брэсцкага партызанскага злучэння і падпольны абком партыі. Партызанская брыгада «Савецкая Беларусь», якая дылакавалася ў Здзітаве і яго на-

ЗДЗІ- ТАВА

ваколлі, кантралявала рух на дарогах, наносіла ўдары па вярхоўных калонах.

Фашысцкае ваеннае камандаванне, вырашыўшы засцерагчы свае камунікацыі, знішчыць партызан, накіравала ў раён Здзітава карныя войскі СС, частці пятай дывізіі, некалькі мінамётных і артылерыйскіх батэрэй, танкі. З паветра карнікаў

падтрымлівала бамбэрдзіроўчаная авіяцыя. Наступленне пачалося 3 красавіка 1944 года ў некалькіх напрамках — Бярозы, Івацэвічы і Драгічына.

Байцы партызанскай брыгады «Савецкая Беларусь» занялі абарону. Адбываючы частыя атакі фашыстаў пад артылерыйскім і мінамётным агнём, бамбэжкай з паветра, партызаны пратрымаліся тут сем дзён. Вычарпаўшы боепрыпасы і эвакуіраваўшы насельніцтва вёскі, брыгада ў ноч на 11 красавіка адыйшла на другую лінію абароны ў бок вёскі Спорава. Фашысты, панёшы значныя страты, спалілі Здзітава, але праследаваць партызан не рашыліся.

Знішчаныя карнікамі вёска пасля вайны адноўлена. Тут цяпер цэнтр сельсавета. У вёсцы больш за пяцьсот двароў, сярэдняя школа, аддзяленне сувязі, фельчарска-акушэрскі пункт, клуб, бібліятэка, два магазіны. Вуліцы і кватэры заліты святлом — энергію дае Бярозаўская ДРЭС. У памяць аб гераічнай партызанскай абароне ўзведзены помнік.

М. АЛЕКСЯЮК.

«НЕПТУН» У МІНСКУ

У Мінску, па вуліцы Чкалава, у новым спецыялізаваным рыбным магазіне з'явіўся малюнак уладара бяздонна — Нептуна, выкананы з чорнага рыфленага жалеза на фоне сцяны колеру марской хвалі. Шурпатая сіне-блакітная паверхня яе выкладзена пенашком. Новы аддзелачны матэрыял атрымаў у лабараторыі Беларускага філіяла навукова-даследчага інстытута будаўнічых матэрыялаў. Дэкаратыўная ўласцівасць аддзелкі здзіўляючая.

Даўгавечныя матэрыялы пры-

менены і для пакрыцця іншых сценаў. Той бок гандлёвай залы, дзе размяшчаюцца адкрытыя халадзільнікі і вагі, абліцаваны звычайнай белай пліткай, пілоны каля аконных вітрын адсвечваюць блякітам. І здаецца, што па іх бягуць знізу ўверх пухірки паветра.

Нават батэрэі ацяплення схаваны за драўляную рашотку, выкананую ў выглядзе лускі рыбы. У адным з тарцоў гандлёвай залы размяшчаецца басейн, для аддзелкі якога выкарыстаны адходы каляровага

шкла са шклозавода «Нёман». Тут з восені пачнуць гандляваць рачной і сажалкавай рыбай.

А пакуль «Нептун» прапануе рыбу марожаную і салёную, заліўную і вэнджаную, фаршыраваную і смажаную. Толькі прадуктаў рыбнай кулінарыі налічваецца тут 24 назвы.

З любоўю і веданнем справы абсталявана не толькі гандлёвая зала, але і падсобныя памышканні. Мехаізіравана выгрузка жывой рыбы.

А. САШЫН.

МІЖРАЁННЫ ФЕСТЫВАЛЬ

Па-святочнаму выглядаў у той дзень гарадскі пасёлак Церахоўка Добрушскага раёна. Паўсюдна палымелі лозунгі, плакаты, транспаранты і дзяржаўныя флагі трох саюзных рэспублік. Тут адбыўся фестываль самадзейнага мастацтва Добрушскага і Клімавіцкага ра-

ёнаў Беларусі, Новазыбкаўскага раёна Бранскай вобласці Рэспублікі Федэрацыі, Шчорсаўскага і Гарадзянскага раёнаў Чарнігаўскай вобласці Украіны, прысвечаны 50-годдзю ўтварэння СССР.

Фестываль адкрыўся шэсцем яго ўдзельнікаў па гарадском

пасёлку. Затым адбыўся мітынг. А потым да позняга вечара над пасёлкам звінелі рускія, украінскія і беларускія песні. У заключэнне выступіў зводны хор удзельнікаў фестывалю, які выканаў песню «Широка страна моя родная».

А. КУРЛОВІЧ.

Прыгожым і добраапарэдкаваным становіцца пасёлак Акцябрскі—цэнтральная сядзіба саўгаса «Сялюты» Віцебскага раёна. Нядаўна тут здадзены ў эксплуатацыю дзіцячы сад-яслі і адміністрацыйна-гандлёвы цэнтр, у які ўваходзяць камбінат бытавога абслугоўвання, пошта, клуб на 400 месц, музычная школа, бібліятэка з чытальнай залай, магазіны, сталовая. А забудова пасёлка працягваецца. Узводзяцца жылля дамы. Да канца года больш сарака сем'яў рабочых і служачых саўгаса справяць у іх наваселлі. НА ЗДЫМКУ: пасёлак Акцябрскі—цэнтральная сядзіба саўгаса «Сялюты».

Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

З А СОЖАМ, у баку ад асфальтаванай магістралі Варшава—Масква, раскінуліся паміж лясоў вёскі Вепрын, Малінаўка, Баравая. Ад Чэрыкава да Малінаўкі па пясчанай прасёлачнай дарозе рэгулярна, у любую пару года, курсіруе пасажырскі аўтобус. А там ужо да Баравой і вокам відаць, і рукоў падаць. Але Лідзія Пракапчук не стала чакаць аўтобуса, адразу, сышоўшы з поезда на станцыі Крычаў, наняла нейкага хлопца, каб на легкавічку «падкінуў» яе з рэчамі да Баравой. Вельмі ж спяшалася жанчына. Хутчэй бы ў Баравую, па якой столькі гадоў смуткавала.

Вепрын, Малінаўка, Баравая. Знаёмыя толькі назвы, а вёскі ўжо не тыя. Іх не ўбачыш з асфальтаванай магістралі, а яны ніколікі не горшыя за паселішчы, што красуюцца з абодвух бакоў Варшаўскага шляху. Такія ж шыферныя і гонтавыя дахі. Вялікія светлыя вокны. Смалістыя або ашалаваныя і пафарбаваныя сцены, шклянныя веранды.

Любая Радзіма! Да шчыmlівага болю зайшлося сэрца шасцідзесяцігадовай жанчыны, калі зноў убачыла цяпер парадзелыя ўжо, з усохлымі вершалінамі бярозы свайго маленства. Дыгалі маланкі, гримелі перуны, упіваліся гарачыя асколкі снарадаў. А яны ўсё стаяць.

У вёсцы Баравая, у прасторнай, зусім яшчэ новай хаце жыў апошнім часам з вялікай сям'і Тамашовых адна толькі Таццяна. Пахавала бацьку, маці, муж не вярнуўся з фронту; загінуў матрос, абараняючы горад Севастопаль. Працавала дзяржаўнай, на пенсію выйшла.

Жыла яна адна ў вялікай хаце. А тут адразу, нібы ў даўні добры час, загаманілі ўсе вулкі і кучокі. Чамаданаў, як на вакзале. З'ехаліся, зляцеліся ўсе сёстры ды пляменніцы. Ганна і Марыя — з Днепрапятроўска, Варвара — тутэйшая.

Гэты збор, гэты злёт прысвечаны госці—Лідзіі, іхняй сястры, што прыехала з далёкай Канады. Збіраліся, як на свята. Панакуплялі вінаў розных, шампанскага. Кожнага, хто парог пераступіць, запрашаюць за стол, сардэчна частуюць. Ды няма чамусьці свята, ніводнай песні не прагучала ў застоллі. Нібы тут не сустрэчу, а памінкі спраўляюць. Гаспадыня, Таццяна Яфімаўна, гаворыць:

— І павесяліліся б, і песню заспявалі б, але ж у гэтай хаце маці памёрла два гады назад. Можна, з-за гэтага няма веселосці, можна, з-за чаго іншага.

Сяцёр Тамашовых можна зразумець. Завітала Лідзія, нібы з мёртвых уваскрэсла. Глядзяць на яе сёстры з трывожным болям: калі яшчэ сустрэнуцца? І ці давядзецца сустрэцца? Гэта ж даўней нявесту за Сож праводзілі, і то га-

ПЛАЧУЦЬ ДУМЫ ПАРАДЗІМЕ

ласілі, нібы па нябожчыцы. А самая сумная песня была пра чужыну.

Лідзія не першаю нарадзілася ў сям'і Тамашовых. Перад ёю ішла на восем год старэйшая Марыя. А цяпер, паглядзеўшы на сяцёр, кожны аддаў бы Лідзіі гады той старэйшай. Нейкая дзіўная яна, сястра іхняя. Застылыя, знямелыя рысы твару. Не пачынае першай гаворку, а чакае, што ў яе спытаюць, што ёй скажуць. Музіць, гэтае чаканне, якое вызначае ўжо характар, і адбілася на твары. Гаворыць вельмі павольна, натужліва падбіраючы кожнае слова. Ні ўсмешкі, ні жарту. Сёстры цікавацца:

— На якой мове размаўляеш, Ліда, там, у Канадзе?

— На рабоце—па-англійску, дома—па-свойму.

Сёстры разумеюць, што ва ўсім вінавата вайна. Гэта яна, праклятая, разлучыла. Калі пачалася вайна, Лідзія з мужам жыла ў Пінску. Муж, які працаваў у рачной флатыліі, адразу пайшоў у армію. А яна села ў эшалон, каб эвакуіравацца на ўсход. Пад Гомелем немцы перахапілі эшалон. Пехатою ішла да Чэрыкава, да сваёй вёскі, а потым пехатою на Піншчыну. Там дэведася, што муж загінуў. Падчас адной з аблаў немцы схопілі яе і кінулі ў эшалон, павезлі ў Германію. Пад Брэстам партызаны ўзарвалі чыгунку, таму ўдалося ўцячы. Гэта было на пачатку зімы 1942 года.

Мінулі зіма, вясна. Зноў аблава. На гэты раз яе завезлі ў Гамбург. Працавала на фабрыцы. Кармілі адзін раз у суткі—варанай брукчай. Калі скончылася вайна, трапіла ў лагер для рэпатрыянтаў, што знаходзіўся ў англійскай зоне.

Пазнаёмілася ў лагеры са сваім будучым мужам, ваеннапалонным Аляксандрам Пракапчуком. Так на чужыне, у няволі звёў лёс беларускую жанчыну і былога польскага жаўнера. У таго ў Канадзе жыў дзядзька, які перасяліўся туды яшчэ перад першай сусветнай вайной. І калі ў лагеры аб'явіўся канадскі агент па вярбоўцы рабочай сілы, Пракапчукі ўспомнілі дзядзьку. Завербаваліся. Два гады давялося потым працаваць, каб разлічыцца за дарогу.

Лідзія Яфімаўна раскавае. 23 гады яна працуе поварам у каледжы. Ёсць такая навучальная ўстанова ў гарадку Бэлвал правінцыі Кінгстан, у якой за адпаведную плату «перавыхоўваюцца» разбэшчаныя дзеці,

непататныя бацькам і звычайнай школе. Назвала сваю прафесію і побач, у размове, паставіла слова — дыскрымінацыя. Повар-англічанін працуе ад сямі гадзін раніцы да трох дня, яна ж—ад сямі да сямі, а атрымлівае ў два разы меней.

— Гэтага вам не зразумець і не ўявіць, — кажа Лідзія сёстрам.

Сапраўды, многае здаецца ім неверагодным. Як, напрыклад, уявіць урача, які перш за ўсё пытаецца не аб тым, што табе баліць, а ці маеш грошы? У сям'і Пракапчукоў здарыўся няшчасны выпадак. У час аўтамабільнай аварыі муж атрымаў моцнае нервовае расстройства, вымушаны быў легчы ў бальніцу. Пралячыўся тры месяцы, рахунак—1370 долараў. Плаці адразу. А такой сумы не было. У падобнай сітуацыі твай дом, калі ты яго маеш, маёмасць прадаюць «з малатка» на пагадненне доўгу. Давялося пазычыць грошы, каб не застацца на вуліцы.

Лідзія Пракапчук яшчэ раскавала. Неякі яны з мужам п'ехалі ў клуб, які лічылі клубам сваіх суайчыннікаў. Але вельмі хутка гаспадары клуба, былыя гітлераўскія паслугачы, вытэрылі іх—тут не месца камуністам. Відаць, камуністамі яны лічылі ўсіх, хто не аблівае гразю Савецкую краіну, не паклёпнічае, проста нічога дрэннага не кажа пра сваю Радзіму.

Адна з сяцёр пытаецца, ці помніць яна песні, якія спявалі ў маленстве, ці спявае калі.

— Усё пазабывала,—прызнаецца Лідзія Яфімаўна.

І я тут не ўспомніць птушак,

якія ніколі не спяваюць на чужыне, бо пакідаюць свае песні ля родных гняздоўяў?..

— Маём домік,—працягвае расказ госця.—Грашыма дапамог дзядзька. Ды і дзядзька будыніна была: побач чыгунка, шумна, дымна (тады не хадзілі яшчэ электрапаязды). Усё знутры і знадворку зрабіў муж, майстар на ўсе рукі. Домік маём, ды ў госці да нас ніхто не ходзіць. І мы не ходзім. Гэтага вам таксама не зразумець. Кожны думае толькі пра сябе. Здарыцца якая бяда, ніхто не дапаможа, хоць памірай.

— А ў нас як табе падабаецца?—звяртаецца да сястры Ганна Яфімаўна, тая, што з Днепрапятроўска.

— Ды што тут гаварыць. Жыццё вельмі перамянілася. Сама ж помніш, якое было ў нас маленства. Нам бы ў школу хадзіць, а маці за прасніцу падавала. Сям'я вялікая, трэба на ўсіх напасці і наткаць. Зямлі мала, пяскі. Бедна жылі. Цяпер прасніц тых няма. Агранутыя вясковыя людзі не горш за гарадскіх. Усё ёсць, як пагляджу.

Да Тамашовых зайшоў дырэктар мясцовага саўгаса «Сцяг» Васіль Лаўрэнаў. Прывітаўся з усімі, пазнаёміўся. Пацікавіўся ў Лідзіі Яфімаўны, як адчувае сябе на Радзіме. Пажадаў як найлепей адпачыць, параіў у лес часцей хадзіць: там жа столькі маліны і баравікі ўжо ёсць... І яшчэ сказаў, што пры якой патрэбе можа да яго звяртацца.

Засталіся лічаныя дні гасцявання.

— Верыце,—кажа Лідзія Пракапчук,—дыхаю ўсім родным і не надыхаюся. Гляджу—не нагляджуся. Нядаўна так радавалася, а цяпер пачынаю журыцца перад далёкай дарогай. Вось паеду, і зноў будуць мае думы плакаць па Радзіме...

Аляксей ПЫСІН.

в. Баравая, Чэрыкаўскі раён.

«ПАЭЗЕ СЕРА» АБ САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ

Буйная рымскага газета «Паззе Сера» апублікавала шырокі рэпартаж аб Беларусі свайго спецыяльнага карэспандэнта А. Ліві.

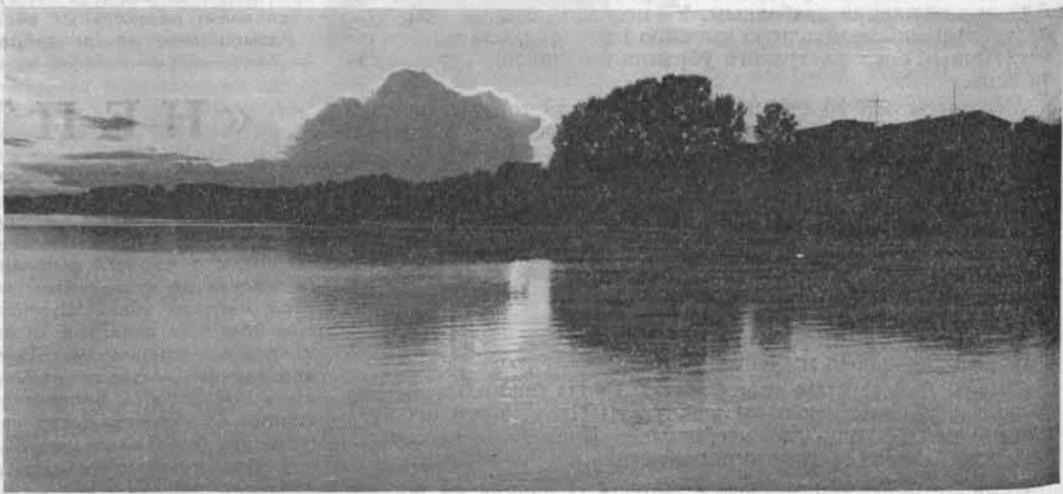
Італьянскі журналіст нядаўна пабываў у многіх гарадах і гістарычных месцах рэспублікі, сустракаўся з людзьмі самых розных прафесій і ўзростаў і здолеў намалюваць прайздзівую карціну жыцця беларускага народа ў нашы дні.

Вялікае ўражанне на А. Ліві зрабіла наведанне Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе ён многа даведаўся аб самаадданай барацьбе беларускага народа супраць гітлераўскіх захопнікаў у гады Вялікай Айчыннай вайны, аб магутным партызанскім руху, аб энтузіязме працоўных рэспублікі ў гады аднаўлення народнай гаспадаркі.

Карэспандэнт адзначае новыя з'явы ў сённяшнім жыцці Беларусі. Яго ўразіла зладжаная арганізацыя працы на Мінскім матарабудавальным заводзе, прадукцыя якога, падкрэслівае А. Ліві, карыстаецца вялікім попытам у 54 дзяржавах зямнога шара, уключаючы многія краіны, што развіваюцца.

Італьянскі журналіст піша аб тым, як беларусы, жыючы ў сацыялістычным грамадстве, карыстаюцца багатымі магчымасцямі для захавання і развіцця свайго нацыянальнай культуры, роднай мовы, мастацтва і літаратуры.

Рэпартаж А. Ліві адкрывае цэлую серыю публікацый у газеце «Паззе Сера» аб савецкіх саюзных рэспубліках у сувязі з 50-годдзем утварэння СССР.

Нарачанскі пейзаж.

Фота Ул. КРУКА.

РАЗВІЦЦЁ НАЦЫЙ ПРЫ САЦЫЯЛІЗМЕ

Саюз савецкіх рэспублік, 50-годдзе якога адзначаецца сёлета, з'яўляецца адным з рашучых фактараў усталявання ў СССР развітага сацыялізма і будаўніцтва камунізма. Трывае гэтага саюза, правяраная дзесяцігоддзямі, абумоўлівае новыя поспехі Камуністычнай партыі ў вырашэнні праблемы развіцця нацый і нацыянальных адносін.

У чым сутнасць гэтай праблемы? Які змест нацыянальнай палітыкі партыі на сучасным этапе? Якія працэсы ў развіцці нацый і нацыянальных адносін адбываюцца ў СССР цяпер?

ГАЛОУНАЯ АПОРА НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПАЛІТЫКІ — РАБОЧЫ КЛАС

Сутнасць нацыянальнай палітыкі партыі добра вызначана XXIV з'ездам КПСС як усебаковае развіццё кожнай з брацкіх савецкіх рэспублік, далейшае паступовае збліжэнне нацый і народнасцей. Састаўной і неад'емнай часткай нацыянальнай палітыкі партыі, палітыкі, якую па імені стваральніка

яе асноў Леніна мы называем ленінскай, з'яўляецца таксама ўсямернае ўмацаванне дружбы народаў, інтэрнацыянальнае выхаванне працоўных, непрымірмая барацьба супраць любых праяўленняў нацыяналізму і шавінізму.

Галоўнай апорай партыі ў ажыццяўленні нацыянальнай палітыкі з'яўляецца савецкі рабочы клас.

Складаючы цяпер магутную армію працы ў 65 мільёнаў чалавек (прычым больш

чым дзве трэці—гэта прамысловыя рабочыя), рабочы клас няўхільна ўзмацняе сваю ролю як вядучай сацыяльна-палітычнай і эканамічнай сілы ва ўсіх галінах жыцця краіны, у тым ліку ў сферы нацыянальных адносін. У чым заключаецца гэта роля?

З'яўляючыся сплавам нацыянальных атрадаў, рабочы клас Савецкага Саюза актыўна змагаецца за ўсямернае нацыянальнае развіццё народаў, за іх росквіт. У той

жа час па свайму становішчу і камуністычных ідэалах рабочы клас з'яўляецца носьбітам сацыялістычнага інтэрнацыяналізму і выступае асноўнай сацыяльнай сілай збліжэння нацый, народнасцей, сілай, якая ўвасабляе інтэрнацыяналізм у жыцці.

Савецкі рабочы клас — натхніцель і арганізатар саюза з калгасным сялянствам. Пад кіраўніцтвам рабочага класа гэты саюз ператварыўся ў велізарную сацыяльна-палітычную сілу, якая забяспечвае будаўніцтва матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма.

АБ'ЕКТЫўНАЯ ЗАКАНАМЕРНАСЦЬ САЦЫЯЛІЗМА

У пастанове ЦК КПСС аб падрыхтоўцы да 50-годдзя ўтварэння СССР указваецца, што «найцяснейшае адзінства, усебаковы росквіт і няўхільнае збліжэнне ўсіх нацый і народнасцей Савецкай краіны вызначаюцца прыродай нашага ладу, выступаюць як аб'ектыўная закана-

мернасць развіцця сацыялізма».

Названая заканамернасць сацыялізма, які перарастае ў камунізм, праяўляецца ў жыцці нацый, у нацыянальных адносін у форме дзвюх тэндэнцый. Першую з іх можна ахарактарызаваць як тэндэнцыю да свабоднага нацыянальнага развіцця, да росквіту, другую — як тэндэнцыю да паступовага ўсебаковага збліжэння нацый на шляху да іх зліцця ў будучыню.

УЗАЕМАДАПАМОГА І ЭКАНАМІЧНАЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Важнейшымі напрамкамі развіцця нацыянальных адносін ва ўмовах будаўніцтва камунізма з'яўляюцца ўмацаванне дружбы народаў, паглыбленне іх супрацоўніцтва і ўзаемадапамогі ў развіцці эканомікі.

Аб росквіце нацый, вярнуўшы ўзроўню іх развіцця і выніка іх сусветнай працы можна меркаваць па тым, што прадукцыя

С И Б И Р Ь — ГРЯДУЩЕГО ПРЕКРАСНАЯ ВЕСНА...

«В поезде, идущем через Сибирь» — так называется стихотворение — Пабло Неруда сказал о ней поэтически точно: «Золотая мать, грядущего прекрасная весна...».

Автор этой статьи долго жил и работал в Сибири, забираясь в ее самые отдаленные, «медвежьи» углы. И видел, как под натиском горящей человеческой энергии тают один за другим куски белого безмолвия.

На сибирском севере еще в тридцатые годы возникло, как его называют в газетах, «русское чудо Таймыра» — Норильский горно-металлургический комбинат. И десятки рудников. И современнейший город Норильск, который во время долгой полярной ночи соперничает огнями своими с самым северным сиянием. Там же, на севере, ударили недавно вулканы тюменской нефти и газа, которые не имеют по запасам своим равных на земном шаре и увенчаны редким признанием «открытия века». Малиновые костры многочисленных металлургических предприятий стали закипать, начиная с тридцатых годов, на сибирском юге. Оттуда же, с юга, от крупнейших в стране гидроэлектростанций — Братской, Красноярской, Новосибирской, Иркутской — зашагали на запад, восток и север стальные леса XX века — махты линий электропередач...

Районы восточнее Урала уже сегодня дают стране четвертую часть электроэнергии, газа, цемента, зерна, треть древесины, почти половину угля. Теперь не одни поэты, но ученые, инженеры, экономисты подтверждают своими расчетами, что Сибирь действительно «грядущего прекрасная весна».

«Стратегия Сибири» — пожалуй, так коротко можно назвать дальновидную и планомерную экономическую политику Коммунистической партии и Советского государства, направленную на освоение богатств Востока.

«Создать в Западной Сибири крупнейшую в стране базу нефтяной промышленности...». Строки Директив XXIV съезда скупы, но вес их огромен. Речь идет о создании нового мощнейшего «двигателя» экономики страны — Западносибирской топливно-энергетической базы. Этот двигатель стремительно набирает силы. 1965 год — добыто 953 тысячи тонн, через шесть лет — 44 миллиона, к 1975 году будет 120—125 миллионов тонн сибирской нефти.

«Довести общий объем добы-

чи угля в Кузбассе до 135 миллионов тонн... Расширить добычу и использование канско-ачинских углей». Эти строки тоже из Директив XXIV съезда партии. За ними — тоже растущий вес Сибири в добыче топлива.

Возьмем, к примеру, Кузнецкий бассейн, расположенный на юге. 250 лет назад сибирский крестьянин Михайло Волков впервые обнаружил здесь «горящий камень». В прошлом веке появились первые шахты. С 1850 по 1917 год — время, обозримое дореволюционной сибирской статистикой, — они дали 23 миллиона тонн угля. За одну только советскую пятилетку 1971—1975 гг. добыча топлива увеличится здесь на 22 миллиона тонн, что составляет третью часть общесоюзного прироста добычи. А дальше, на восток, есть еще канско-ачинские месторождения, которые хранят в себе до 40 процентов союзных запасов бурого угля, есть еще Черемховский и другие бассейны.

Все больше строится на базе этих углей тепловых электростанций — таких, как Назаровская (Красноярский край) мощностью 2 миллиона киловатт. Но главным источником «тихого могущества Сибири», как называют ее энергию, остаются реки. Гидроэнергетические ресурсы одного Енисея с его притоками — Ангарой, Подкаменной и Нижней Тунгусками, Хантайкой и другими — превышают 250 миллиардов киловатт-часов в год, четвертую часть ресурсов страны.

На Енисее построена Красноярская ГЭС и сооружается самая мощная в мире Саяно-Шушенская мощностью в 6,4 миллиона киловатт. Ангара отдает свою неиспользованную энергию Иркутской и Братской электростанциям, к концу пятилетки войдет в строй Усть-Илимская. Норильским рудникам шлет энергию самая северная в мире Усть-Хантайская ГЭС.

Уголь, руда, энергия стали основой индустриального пояса Сибири, который тянется от Алтайских гор до Тихого океана. Небольшой металлургический завод в городе Гурьевске, который изготовлял печные заготовки, медеплавильный завод на Алтае, Нерчинские рудники под Иркутском да примитивные золотые прииски на Лене — вот и вся металлургическая «мощь» дореволюционной Сибири. Теперь рядом с первенцем советских пятилеток Кузнецким металлургическим

комбинатом поднялся Западносибирский завод, который успешно соперничает со своим соседом по выпуску чугуна, стали, проката. Третью железнодорожных путей в СССР, стальные конструкции Дворца съездов в Москве и высотного Дворца науки и культуры в Варшаве, арматура Асуанской плотины, рельсы будапештского метро сделаны из сибирского металла.

А еще есть Новокузнецкий алюминиевый и ферросплавный заводы, еще построен Беловский цинковый и другие предприятия цветной и черной металлургии. Восточнее возникли Братский, Красноярский, Иркутский алюминиевые заводы. Есть Петровск-Забайкальский, Тувинский кобальтовый, Железногорский, Удоканский, Хрустальный и другие крупные рудные и металлургические предприятия.

Советская Сибирь производит минеральные удобрения, химические волокна, генераторы и электродвигатели, станки и комбайны, телевизоры и холодильники... Самые современные отрасли — от атомной до радио- и электротехнической — развиваются здесь во всех больших и малых городах. Ведь Сибирь сегодня — это миллионный Новосибирск и догоняющие его по числу населения Омск и Красноярск, полумиллионные Новокузнецк, Иркутск, Барнаул... Возникли десятки новых городов. Полгода назад на представительном Всесоюзном совещании по размещению производных сил я видел перспективную (до 2020 года) карту будущих городов страны, подготовленную видными учеными, архитекторами, строителями. Западная и Восточная Сибирь были здесь также густо испещрены точками будущих городов, как и наиболее обжитая европейская часть СССР.

Сегодняшние города Сибири — это не только очаги промышленности и культуры. В годы Советской власти родился новый, неведомый ранее сплав: наука и Сибирь. Большой отряд ученых Сибирского отделения Академии наук СССР с его филиалами — Якутским, Бурятским, Восточносибирским — ведет конкретные изыскания по промышленному освоению районов восточнее Урала.

«Чудесным краем с большим будущим называл В. И. Ленин Сибирь. Это будущее уже шагает по ее просторам сегодня. Юрий ШЕБАЛИН.

ЭТИ СНИМКИ — небольшой фоторассказ о том, чем заполнены дни наших юных гостей, которые проводят свои летние каникулы в Крыжовке.

Танцевать любит не только Людмила Пахомова, которую вы видите на нашем первом снимке. На концерте, состоявшемся в день открытия третьей лагерной смены, белорусские танцы вместе с нашими ребятами исполняли англичане, бельгийцы, немцы. Демонстрируют танцы и советские песни, которые они здесь выучили на русском языке. Кстати, прошло немного времени, как ребята приехали в Крыжовку, но по-русски уже разговаривают и Нина Алисова, и Саша Гонорки, и другие дети.

В лагере каждый день начинается с зарядки. «Ах, гимнастика, гимнастика по утрам!» — пишет Аня Андрианова из Франции, девочка, отдыхавшая в Белоруссии, но давно уже ставшая взрослой. — Нам иногда трудно было просыпаться, но раздавались звуки горна, и я вместе с подружками догоняла отряд».

После завтрака гости часто выезжают на экскурсии, ходят в лес за грибами, купаются в Минском море [снимок 2].

В лагере для детей оборудованы площадки, где они могут играть в баскетбол и волейбол, есть футбольное поле, качели, горки. В стеклянных павильонах стоят столы с настольным теннисом и бильярдом.

Вечерами в клубе часто бывает кино, приезжают гости из Минска и войны Минского гарнизона или дети сами ездят в город с концертами. На площадке перед столовой старшие мальчики и девочки устраивают танцы, а у малышек свои игры и занятия [снимок 3].

Фото Е. КОКТЫША.

прямисловасці ў СССР па стану на 1971 год у параўнанні з 1913 годам характарызуецца ростам у 99 разоў, для РСФСР гэты паказчык роўны 99, для Украіны — 65, Беларусі — 113, Узбекістана — 45, Казахстана — 158, Грузіі — 89, Азербайджана — 35, Літвы — 87, Малдавіі — 166, Латвіі — 28, Кіргізіі — 211, Таджыкістана — 95, Арменіі — 201, Туркменіі — 50, Эстоніі — 38. Калі ўлічыць адсталасць большасці народаў у мінулым і разрывы ва ўзроўнях, з якіх яны пачыналі сацыялістычнае будаўніцтва, то па прыведзеных ужо дадзеных можна сабе ўявіць, якая гіганцкая ўзлётка яны дасягнулі, якое ў гэтым значэнне іх аб'яднанай працы.

Безумоўна, аб самастойным эканамічным развіцці той ці іншай рэспублікі можна гаварыць толькі ўмоўна. Па-першае, таму, што эканоміка рэспублікі з'яўляецца часткай усёй народнай гаспадаркі краіны; па-другое, у сувязі з тым, што ў развіцці

ці любой галіны эканомікі рэспублікі, ва ўзвядзенні любой буйной будоўлі цяпер практычна ўдзельнічаюць у той ці іншай форме ўсе рэспублікі, сотні, а нярэдка і тысячы іх прадпрыемстваў, навукова-даследчых інстытутаў і г. д.

Адна з прыкметных асаблівасцей сучаснага этапу супрацоўніцтва народаў — рост шматнацыянальнасці вытворчых калектываў. На Казахскай Магнітцы, напрыклад, працуюць плячо ў плячо рабочыя і спецыялісты 46 нацыянальнасцей, на Волжскім аўтазаводзе — 44, на будаўніцтве Нурэкскай ГЭС — 41. Такіх прыкладаў можна прыводзіць тысячы.

САВЕЦКІ НАРОД — НОВАЯ ГІСТАРЫЧНАЯ СУПОЛЬНАСЦЬ ЛЮДЗЕЙ

Нацыянальнае развіццё пры сацыялізме адбываецца на інтэрнацыянальнай аснове, якая стымулое збліжэнне нацый. Сказанае не значыць, што гэта вядзе да абмежавання развіцця нацыяналь-

нага фактара інтэрнацыянальным.

Інтэрнацыянальнае не існуе само па сабе, а толькі на аснове, у адзінстве з нацыянальным.

Характар суадносін адзінства нацыянальнага і інтэрнацыянальнага асабліва наглядна ўвасоблены ў савецкім народзе як новай гістарычнай супольнасці людзей. Склаўшыся ў асноўным яшчэ ва ўмовах будаўніцтва сацыялізма і яго станаўлення ў развітай форме, гэта агульнасць працягвае развівацца і на этапе камуністычнага стварэння. Пры гэтым умацоўваюцца самі асновы існавання і развіцця савецкага народа: грамадскі характар сацыялістычнай уласнасці; адзіная савецкая эканоміка; інтэрнацыянальны змест савецкага ладу; сацыялістычная па зместу і нацыянальная ў сваёй разнастайнасці форм культуры; марксісцка-ленінская інтэрнацыянальная ідэалогія; кіруючая і накіроўваючая роля ленінскай Камуністычнай партыі, узброенай веданнем

законаў грамадскага развіцця.

КУЛЬТУРА: УЗАЕМАЎЗАБАГАЧЭННЕ І РОСКВІТ

На сучасным этапе працягваецца працэс узаемаўплыву і ўзаемаўзабагачэння нацыянальных культур, развіццё адзінай савецкай шматнацыянальнай культуры. Яна ўбрае ў сябе лепшыя нацыянальныя рысы і дасягненні, аб чым асабліва пераканаўча сведчыць савецкая літаратура, якая развіваецца цяпер на 75 мовах.

З кожным годам узрастае патрэбнасць народаў глыбей рытуцаць сусветную культуру. Гэта добра відаць па маштабах перакладной літаратуры: у 1970 годзе на мовах народаў СССР выданы пераклады са 101 мовы (у тым ліку замежных); перакладзена 6 292 кнігі і брашур тыражом больш за 167 мільёнаў экзэмпляраў.

Адным з важнейшых напрамкаў станаўлення і раз-

віцця савецкага народа як новай гістарычнай агульнасці людзей з'яўляецца рост дэмакратыі, асабліва развіццё функцый рускай мовы ў якасці мовы міжнацыянальнага зносіна паралельна са свабодным развіццём нацыянальных моў. За 11 гадоў, якія прайшлі паміж перапісамі 1959 і 1970 гадоў, колькасць асоб, нярускага па нацыянальнасці, назваўшых сваёй роднай мовай рускую, павялічылася з 10,2 мільёна да 13 мільёнаў. Адначасова значна ўзрасла колькасць людзей, якія валодаюць рускай або іншай мовай паралельна са сваёй роднай.

Такія толькі некаторыя важнейшыя працэсы развіцця нацый і нацыянальных адносін у СССР на сучасным этапе камуністычнага будаўніцтва, такія вынікі ажыццяўлення ленінскай нацыянальнай палітыкі Камуністычнай партыі.

Міхал КУЛІЧЭНКА,
доктар гістарычных
наук.

ДЛЯ МНОГИХ першакласнікаў нашай рэспублікі першы дзень у школе складаецца толькі з аднаго ўрока. І праходзіць ён найчасцей не ў класным пакоі, а ў цэнтры горада ці вёскі, на месцы былой партызанскай стаянкі або зарослых травой акапаў, там, дзе ўзвышаюцца абеліскі з чырвонымі зоркамі ці сцерагуць вечны спакой сыноў старэнькіх маці на п'едэсталах. Гэта ўрок памяці, вернасці і любві да Радзімы.

Беларусь неймаверна пацярпела ў час Вялікай Айчыннай вайны. Больш як чвэрць стагоддзя спатрэбілася, каб колькасць жыхароў зраўнялася з даваеннай, шмат сіл і сродкаў пайшло на аднаўленне разбуранай ўшчэнт народнай гаспадаркі. Народ, што зведаў вялікае гора вайны, і сёння больш востра ўспрымае чужыя слёзы і боль.

Барацьба за мір на сучасным этапе — гэта не толькі выкрыццё агрэсіўных намераў імперыялізму, арганізацыя форуму міру, але і непасрэдная матэрыяльная дапамога змагарам за свабоду і незалежнасць. Калі былі створаны Савецкі камітэт абароны міру, у яго з усіх куткоў краіны сталі паступаць добраахвотныя ўзносы: грашовыя пераводы, каштоўныя паперы і рэчы. У пісьмах патрыёты прасілі выкарыстаць гэтыя сродкі на падтрымку справы міру. Колькасць узносаў расла з году ў год, наспела неабходнасць стварэння органа, які б непасрэдна збіраў гэтыя сродкі і кіраваў іх размеркаваннем. У статуте новай грамадскай арганізацыі, якая пачала сваю дзейнасць 27 красавіка 1961 года, было запісана: «Савецкі фонд міру заклікае аказваць фінансавую падтрымку арганізацыям і асобам, якія стаяць сваёй мэтай захаванне і ўмацаванне міру ва ўсім свеце, развіццё дружбы, ўзаемаўважэння і салідарнасці паміж народамі, усеагульнае і поўнае раззбраенне».

У рабоце фонду міру ўдзельнічаюць дзесяткі мільёнаў савецкіх грамадзян. Яны добраахвотна прысылаюць свае зберажэнні, каштоўнасці, удзельнічаюць у суботніках, працуюць звыштэрмінова па некаль-

кі гадзін, а заробленыя грошы пераводзяць на рахунак фонду міру. Толькі ад працоўных нашай рэспублікі ў мінулым годзе паступіла 978 тысяч рублёў.

Ва ўсіх абласцях Беларусі створаны камісіі садзейнічання фонду міру. Разнастайныя формы і метады іх работы. Яны праводзяць месячнікі дружбы і салідарнасці, арганізуюць выстаўкі і суботнікі, наладжваюць вечары і мітынгі, шырока інфармуюць насельніцтва аб тых высакародных мэтах, на якія ідуць сродкі фонду міру, пад-

рункі, школьнікі Лагойскага раёна накіравалі ў адрас сваіх в'етнамскіх равеснікаў 45 камплектаў школьнай формы і вучнёўскіх прыналежнасцей.

Штомесяц адлічвае ў фонд міру па 10—15 рублёў пенсіянерка Наталля Барташэвіч з Мінска. «Па стану здароўя я не магу актыўна ўдзельнічаць у рабоце камітэта абароны міру», — гаворыць яна. — Няхай хача б мае працоўныя зберажэнні паслужаць гэтай высакароднай справе». Наталля Ігнатаўна ўзнагароджана Пачэсным жэстам Савецкага фонду міру.

І Г. Віштак, што жыве ў Японіі. На высакародную справу міру ён перадаў у Маскву 5 мільёнаў іен. Сярод актывістаў фонду — мастак з Мюнхена Генрых Граф, амерыканец Роберт Анцыцын, канадскі матрос Ленокс Кармана, Марыя Гархофер з Аўстрыі.

Мастачка Ірына Сахарава, якая жыве ў Бразіліі, перадала ў фонд міру сваю карціну «В'етнамская мадонна». «Гэту карціну я напісала пад уражэннем паведамленняў з В'етнама. Кожны дзень мы чытаем: бамбардзіроўкі, знішчана пасялен-

зачы і дзеячаў, на прапаганду ідэй міру і дружбы паміж народамі.

Значныя сродкі выкарыстоўваюцца на непасрэдную дапамогу народам, што пацярпелі ад імперыялістычнай агрэсіі. Гэта робіцца праз шматлікія грамадскія арганізацыі — заснавальніцы фонду міру: Савецкі камітэт салідарнасці краін Азіі і Афрыкі, Камітэт савецкіх жанчын, Таварыства Чырвонага Крыжа і іншыя.

Пачынаючы з 1967 года, в'етнамскаму народу накіроўваюцца цэлыя паракоры з прадуктамі харчавання і рознымі неабходнымі таварамі. Напярэдадні новага, 1972 года в'етнамскім патрыётам на самалётах былі дастаўлены прадукты, медыкаменты, адзенне, падарункі для дзяцей. З 1968 года Камітэт савецкіх жанчын накіроўвае ў Індакітай прадукты, медыкаменты, тканіны. Значная дапамога аказана арабскім краінам, што пацярпелі ад ізраільскай агрэсіі.

Фонд міру падтрымлівае матэрыяльна патрыётаў Афрыкі, якія змагаюцца супраць каланіяльнага прыгнёту і рэакцыйных рэжымаў Паўднёва-Афрыканскай рэспублікі і Паўднёвай Радэзіі, прагрэсіўны рух у краінах Азіі і Лацінскай Амерыкі, грэчаскіх дэмакратаў, што пакутуюць у турмах і канцлагерах рэжыму чорных палкоўнікаў, семі палітзняволеных.

Грошы, якія паступаюць ад савецкіх людзей, — сотня ці рубель, — не толькі папаўняюць фонд міру, гэта, перш за ўсё, вялікая сіла палітычны ўклад, у якім выказана імкненне нашага народа захаваць мір ад новай разбуральнай вайны, працягнуць руку брацкай дапамогі тым, хто апынуўся сёння на пярэднім краі барацьбы з імперыялізмам і агрэсіяй.

І заўсёды, калі мне даводзіцца бываць на прадстаўнічых форумах і сустрэчах абаронцаў міру, раскажваюць аб удзеле жыхароў Беларусі ў папаўненні Савецкага фонду міру, я прыгадваю суседскую дзяўчынку, якая штомесяц у адзін і той жа дзень ходзіць у ашчадную касу, каб перавесці на рахунак фонду частку бабулінай пенсіі.

ДОЎГ ПАМЯЦІ І СУМЛЕННЯ

Заір АЗГУР,

старшыня Рэспубліканскай камісіі садзейнічання фонду міру

трымліваюць і прапагандуюць новыя цікавыя пачынанні.

У калгасе імя XXII з'езда КПСС Гомельскага раёна нарадзілася ініцыятыва — штогод працаваць па некалькі дзён у фонд міру. Прапанова была падтрымана многімі калектывамі вобласці. Атрыманыя грошы пераводзілі ў фонд міру і фонд дапамогі народу В'етнама. Рабочыя заводу «Гомсельмаш» вырашылі адлічваць 10 працэнтаў ад аўтарскага ўзнагароджання за рацыяналізацыю і вынаходніцтва ў фонд дапамогі народам Індакітая.

Удзельнікамі фонду міру сталі цэлыя калектывы прамысловых прадпрыемстваў, устаноў, калгасаў і саўгасаў, вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў. Толькі ўзнос калгаса імя Кірава Слуцкага раёна ў мінулым годзе склаў 2 600 рублёў, Полацкага аўтарамонтнага заводу — 2 050 рублёў, Бабруйскай швейнай фабрыкі — 2 400 і г. д.

Актыўны ўдзел у зборы сродкаў прымаюць школьнікі рэспублікі. Вучні школ Уздзенскага раёна, напрыклад, набылі для в'етнамскіх дзяцей пада-

добных прыкладаў можна прывесці шмат. Не так даўно на прылаўках кнігарань з'явіліся зборнікі: беларускіх пісьменнікаў — «Галасы сэрцаў», лясенградскіх — «Добroe утро, людзі», украінскіх — «Очень вo время мы родились». Ганарары за гэтыя творы поўнасцю прызначаны Савецкаму фонду міру. На рахунак фонду пераведзены зборы ад некалькіх канцэртаў мастацкай самадзейнасці Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў, двух спектакляў Мазырскага народнага тэатра і двух — Гродзенскага абласнога.

Дзейнасць гэтай грамадскай арганізацыі выходзіць далёка за межы Савецкага Саюза. Аб ёй ведаюць у ЗША, Францыі, ФРГ, Англіі, Італіі, Японіі і іншых краінах. Сотні пісьмаў і грашовых пераводаў прыходзяць з усіх куткоў зямнога шара.

У сваіх пісьмах замежныя сябры падкрэсліваюць, што сёння немагчыма быць толькі лацыфістам. Барацьба за мір патрабуе актыўных дзеянняў. Такой думкі прытрымліваецца

не, атручаны пасевы, спалена, знішчана... Мне здаецца, ні адзін сумленны чалавек на Зямлі не можа спакойна чытаць гэта. Нельга заставацца раўнадушным. Аднойчы ў газеце «Голос Родины» я прачытала, што існуе арганізацыя, якая збірае сродкі на дапамогу барацьбітам за мір і бяспеку народаў, ахвярам агрэсіі. Вось я і вырашыла прынесці ў фонд міру сваю карціну і, акрамя таго, сто долараў са зберажэнняў».

Нярэдка ў рэдакцыю «Голас Радзімы» прыходзяць пісьмы, у якія нашы суайчыннікі ўкладваюць долары, фунты, маркі. Усе гэтыя грошы пераводзяцца на рахунак № 70 096 Белканторы Дзяржбанка і выкарыстоўваюцца на патрэбы Савецкага фонду міру.

Сабраныя сродкі ідуць на правядзенне розных міжнародных форумуў, канферэнцый, кангрэсаў, якія спрыяюць умацаванню міру, на работу з замежнымі дэлегацыямі прыхільнікаў міру, на ўмацаванне і расшырэнне сувязей і кантактаў савецкіх і замежных аргані-

БАРАНАВІЦКІ ЭСТРАДНЫ

«Эўрыка» — самы малады ў горадзе Баранавічы калектыв мастацкай самадзейнасці. Усяго дзевяць месяцаў назад у

гарадскім доме культуры сабралася на першую рэпетыцыю група аматараў эстраднай музыкі і песні. Маладыя рабочыя і служачыя, студэнты музычнага вучылішча пад кіраўніцтвам Міхаіла Вішнеўскага стварылі вакальна-інструментальны ансамбль.

Ужо адбыліся першыя выступленні «Эўрыкі» перад глядачамі. Яны прайшлі з вялікім поспехам. **НА ЗДЫМКАХ:** выступае ансамбль «Эўрыка»; саліст ансамбля — спесар камбіната сенажных вежаў Іван ЛЯПКОУ.

Фота А. ПЕРАХОДА.

ЭКСПЕДЫЦЫЯ ПА ПЕСНІ

Вяўленне і запіс новых твораў вуснай народнай творчасці, у якіх найбольш поўна адлюстраваны душа і характар народа, патрабуюць вельмі карпатлівай і настойлівай работы. Дзейнасць збіральнікаў каштоўных россыпаў нацыянальнага фальклору можна параўнаць з нялёгкім пошукам геалагаў, якія адкрываюць новыя месцанароджэнні золата, залежы нафты і руды. Гэта могуць пацвердзіць многія супрацоўнікі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук Беларускай ССР. Ім часта даводзіцца выязджаць, як яны жартуюць, па песні.

Вось і нядаўна завяршылася чарговая экспедыцыя фалькларыстаў Інстытута. Два тыдні яе ўдзельнікі вывучалі заходнія раёны Віцебскай вобласці. Цяпер скарбіца беларускага фальклору папоўнілася больш чым дзвюма тысячамі тэкстаў песень, прыпевак. Каля 7 тысяч метраў магнітафоннай стужкі з запісамі народнага меласу прывезлі фалькларысты ў Інстытут.

Сабраны матэрыял вызначаецца жанравай разнастайнасцю. Гэта — вясельныя, гу-

тарковыя, жартоўныя песні, пагаворкі, прымаўкі. Удзельнікі экспедыцыі запісалі больш за 300 песень, звязаных з нараджэннем дзіцяці. Гэты жанр уласцівы толькі беларускаму фальклору.

Часта маршруты наступных экспедыцый праходзілі па тых месцах, дзе некалі збіралі і вывучалі народную творчасць вядомыя беларускія фалькларысты. І сёння, як дзесяці год назад, гэты край аказаўся шчодрым на таленты.

Удзельнікі экспедыцыі выявілі таксама цікавых выканаўцаў і захавальнікаў народнай песеннай творчасці. У вёсцы Дзегцярова Верхнядзвінскага раёна, напрыклад, фалькларысты адкрылі цэлы «клад песеннага мастацтва». 70-гадовая Л. Тварановіч «напела» членам экспедыцыі некалькі дзесяткаў цікавых песень розных жанраў, якія яна ўнаследвала ад сваёй маці і бабулі.

Новыя запісы, зробленыя экспедыцыяй, будуць выкарыстаны для падрыхтоўкі чарговага кнігі 30-томнага зводу беларускага фальклору, выданне якога ажыццяўляецца ў рэспубліцы.

ЗНОЙДЗЕНА ПРЫ РАСКОПКАХ

Сентар археалогіі Інстытута гісторыі АН ВССР вядзе раскопкі ў старым Бярэсце (цяпер Брэст), Барысаве, Лагойску, Заслаўі, Віцебску, Магілёве, Оршы. У старажытных гарадзішчах і курганах адшукана вялікая

колькасць керамікі і ганчарных вырабаў дахрысціянскага і раннехрысціянскага перыядаў. У верхніх слаях раскопак выяўлены кафлі XVI—XVII стагоддзяў з не вядомымі раней выяўленчымі матывамі. Знаходкі маюць вялікую навуковую каштоўнасць.

102-я школа горада Мінска—з музычным ўхілам. У ёй займаюцца 330 вучняў. Амаль палова выхаванцаў школы пасля яе заканчэння працягвае вучобу ў музычных вучылішчах, кансерваторыях, на музычна-педагагічным факультэце Мінскага педінстытута імя А. М. Горкага. НА ЗДЫМКУ: юныя скрыпачкі 102-й школы.
Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ЛЕНІНГРАДСКІ ВЯНОК БЕЛАРУСКАМУ ПЕСНЯРУ

Выступаючы на купалаўскіх урачыстасцях у Мінску, кіраўнік Ленінградскай пісьменніцкай арганізацыі паэт Алег Шасцінскі гаварыў, што на беларускай зямлі, апрача Кургана Славы, які горда ўзняў у неба чатыры промні сваіх гранёных шыкоў, ёсць яшчэ адзін велічны курган—паэзія Янкі Купалы і ягоных паплечнікаў і нашчадкаў, з вышыні якога таксама далёка відно. Ён не сказаў тады, але мы, беларусы, добра ведаем і заўсёды памятаем, што ў абодвух курганах ёсць жменька святой зямлі Ленінграда — горада-героя, горада, дзе гартваўся Купала-чалавек і распраўляў крылы Купала-паэт. Сувязь самых дарагіх для нас мясцін і імён з калыскай Рэвалюцыі не толькі кроўная і даўняя, але і непарушная, заповітная. І тое, што напярэдадні 50-годдзя сям'і савецкіх рэспублік горад Леніна шырока адзначаў юбілей вялікага песняра Беларусі, не толькі радасна, а і сімвалічна. Тры дні Ленінград сплятаў вянок памяці нашаму Купалу—і ў гэтым факце, як у кроплі расы, адбілася і мора народнай любві да сваіх вялікіх сыноў, і святое пачуццё інтэрнацыяналізму, і мудрасць ленынскай нацыянальнай палітыкі...

Спякотнае лета плыло над Нявой, кацілася па шырокіх праспектах, вісела над зелянінай паркаў, калі мы — Сяргей Грахоўскі, Іван Грамовіч, Аляксандр Савіцкі, Ніл Гілевіч, пляменніца Купалы Ядвіга Рамановічская і я—разам з ленінградскімі сябрамі прыехалі да сціплага дома на Васільевскім востраве, дзе белая мармуровая дошка сведчыць, што тут жыў наш вялікі песняр. Мы паклалі жывыя кветкі да сцен, за якімі Купала чытаў «Паўлінку», за якімі на паперу выліваўся ягоны гней супраць несправядлівасці і ягоная вера ў наш сённяшні сонечны дзень, за якімі ён сніў краевы Вязьнікі і Беларучы. Мы доўга ўгледзіліся ў вокны, якія, вядома ж, успаміналіся дзядзьку Янку і ў Мінску, і ў Ляўках. Мы асцярожна ступілі ў двары на камяні, якія, напэўна, яшчэ памятаюць ягоныя імклівыя крокі... У такіх мінулы, як звычайна, слоў не хапае, таму што сустракаешся сам-насам з гісторыяй, і ў сэрцы шчыmlіва і высока звініць адчуванне аднасці з памкненнямі і думамі цэлага народа. І ад гэтага і радасна, і трохі ніякавата, быццам цябе прпусцілі ў храм, куды ўваходзіць можна толькі па суроваму мандату зробленых табою добрых спраў. Мы маўчалі, уяўленнем звязваючы рэвалюцыйны Піцэр і сённяшні Ленінград, самотную ліру Някрасава і тужлівую жалейку Купалы. А па вуліцы

праляталі МАЗы з цэглай для новых дамоў, прабягалі хлапчучкі і дзяўчаткі з піянерскімі гальштукімі на грудзях і бясхмарным небам у вачах. І—мы амаль фізічна адчувалі гэта—стаяла на рэйдзе дваццатага стагоддзя «Аўрора»...

Вось так, малапрыкметна для многіх, але вельмі хораша і душэўна, пачаліся маршруты купалаўскіх дзён у Ленінградзе. Тыя, што прывялі сотні ленінградцаў у цэнтральны парк імя Кірава і ў Пецяргоф, дзе гучала беларуская і руская слова ў памяць і славу вялікага песняра; тыя, што падарылі нам ціхі вечар у піянерскім лагэры Балтыйскага завода, калі зусім юныя хлопчыкі і дзяўчаткі старанна і міла спявалі беларускія песні і чыталі вершы Купалы; тыя, што завязалі вузлчок дружбы ў цэхах слаўнага Неўскага завода і оптыка-механічнага аб'яднання; тыя, урэшце, што ашчаслівілі нас хвілінамі роздому ў смольнінскім пакоі Ільіча, дзе непаўторным помнікам чалавечай сціпласці стаяць два простыя жалезныя ложка, засланяны тонькімі коўдрамі.

Тры дні Ленінград сплятаў вянок Купалу. І ў яго натуральна і дарэчы ўпляталіся і чыгунныя вясклікі мастоў над Нявой, і сэрбаныя снапы фантаў Петрадварца, і бясконцыя стужкі Маскоўскага праспекта, і імклівае крыло чайкі над Фінскім залівам, і стройныя сосны Камарова... І сталі вяном кнігі, песні, народжаныя дружбай і прысвечаныя дружбе. Таму што дружба літаратуры, як і дружба народаў, — так гаварылася на прыёме ў сакратара Ленінградскага абкома партыі З. Кругловай,—патрабуе не толькі гарачых пачуццяў, а і канкрэтных спраў, якія робяць канкрэтнымі людзі. Я пішу гэта—і ўспамінаю нястомную, тэмпераментную Марыю Камісараву, інтэлігентнага, спакойнага Мікалая Браўна, шчырага і дзелавітага Аляга Шасцінскага, добрага, вяцлага Анатоля Чапурова, клататлівага Ільію Турчына, маўклівага Леаніда Хаўстава, удумлівага Пятра Жура, няўрымслівага Браніслава Кяжуна... Усё гэта людзі, для якіх умацаванне кантактаў паміж літаратурамі Ленінграда і Беларусі не толькі паўсядзённым клопат, а і духоўная патрэба. Шмат імі ўжо зроблена. Шмат яны яшчэ зробіць.

Мы везлі з Ленінграда словы захаплення і ўдзячнасці, звернутыя да нашай зямлі беларускай, да нашай Купалы. І мы іх прывезлі—песняру, які аддаў народу ўсё, што меў, зямлі, якая з попелу і руін сягнула да вышынь прагрэсу і шчасця, чырвоному пачыну, які сагрэў і Купалавыя песні і нашу зямлю...
Генадзь БУРАЎКІН.

ЛЕТАПІС ПРАЦЯГВАЕЦЦА...

Жыве ў гарадку беларускіх аўтамабілебудаўнікоў жанчына, у якой дванаццаць унукаў і дванаццаць праўнукаў. І было пяць сыноў. Іх забрала вайна. Яны былі героямі...

Нядаўна ганаровай грамадзянцы Жодзіна Ганне Купалынай споўнілася сто гадоў. Гэты юбілей адзначыў увесь горад. Гасцямі былі і беларускія кінадакументалісты рэжысёры І. Гасно і Ф. Хаджаеў, апэратар А. Мячынскі. Ганна Купрыянава—гераіня і апошняй службы «Жыць на зямлі». Яе мужа нае жыццё і лёс яе сыноў стане адной са старонак летапісу беларускага народа.

«Летапіс» — так і называецца аб'яднанне навукова-папулярных і дакументальных фільмаў кінастудыі «Беларусьфільм».

Летапісцаў жыцця Беларусі цікавіць літаральна ўсё. Атрымлівае званне Героя Сацыялістычнай Працы дырэктар Кармянскай школы-інтэрната М. Дзмітрыеў — і нараджаецца фільм «Першыя трыццаць год», які расказвае пра гэтага выдатнага чалавека, зараз кандыдата педагагічных навук, а ў мінулым слаўнага партызана, за галаву якога фашысты абяцалі шмат грошай і той частак зямлі, на якой зараз стаіць школа-інтэрнат. Прымяецца рацыяналізатарска прапанова стругальшчыка Мінскага завода аўтаматычных ліній Л. Патаповіч — і рэжысёр Ул. Дзвінскі здымае карціну «Шукай у сабе творцу». Рэжысёр В. Шаталаў адпраўляецца праз акіяны на танкеры «Герой Брэста» і стварае цікавы дарожны кінарэпартаж. Мастацтвазнаўцаў А. Белавусава і Ул. Бойку разам з рэжысёрам А. Колас прывабіла незвычайнае жыццё выхаванцаў многіх беларускіх скульптураў прафесара Керзіна.

Беларускія дакументалісты спускаюцца ў шахты Салігорска, узбіраюцца на высавольныя матчы, пільна сочаць праз вочка кінакамеры за спартыўнымі спаборніцтвамі, паглыбляюцца ў слаўныя беларускія пушчы, каб на волі назіраць жыццё азяроў і птушак і потым паказваць усё гэта глядачам.

Вайна, якая прайшла ў нашай рэспубліцы праз кожны лёс, праз кожны дом, паранішаму хвалюе пісьменнікаў, мастакоў, кінематографістаў. Тут, у Беларусі, нашым народам быў здзейснены подзвіг, які застаецца ў вачах. Акрамя невялікіх кінанарысаў, партрэтаў, замалявак, на «Летапісе» створаны два поўнаметражныя фільмы—«Генерал Пушча» і «Бронзавы салдат», пастаўленыя як І. Вейняровіч і В. Сарахатнаў зрабілі спробу прасачыць за вытока-

мі гераізму, паказаць гэты подзвіг як сапраўды ўсенародны.

На зямлі беларускай змагаліся людзі розных нацыянальнасцей, і ўдзячную памяць пра іх захоўвае народ. Узбек Ф. Хаджаеў зняў на «Беларусьфільме» карціну пра свайго земляка, партызана магілёўскіх лясоў Мамадалі Тапівалдыева. Даччы братняга балгарскага народа Лілія Карастаянавай прысвечаны фільм «Лілія — дачка Геаргія».

Узняюць дакументалісты і больш раннія пласты гісторыі. Так, пісьменнік Ул. Межаў у садружнасці з рэжысёрам А. Гішавым ствараюць фільм «Выкаваны ў агні», прысвечаны рабоце беларускай дэлегацыі на Першым Усеаюзным з'ездзе Саветаў, на якім было абвешчана ўтварэнне СССР.

Але ў цэнтры ўвагі дакументалістаў — сённяшні дзень. Гэта натуральна. Жыццё такое імклівае і разнастайнае, а трэба паспець зафіксаваць на стужках тыя моманты, якія стануць для нашых нашчадкаў важнымі гістарычнымі дакументамі.

Робота дакументалістаў спецыфічная і складаная. Тут рэжысёр нічога не можа выдумаць, ён усё павінен падгледзець у жыцці. Так, як убачыў Ю. Лысятаў загрубелыя рукі жанчыны-лесніцы Яўгеніі Царанковай, якія пашчотна глядзяць сасновыя шышкі... Яго фільм «Паляванне са старым сабакам» вучыць любві да прыроды, неабходнасці беражлівых адносін да яе.

Праз успрыняцце хлапчука паказаў У. Дзвінскі вынародную работу калгаснага ветэрынара. Хлопчык бачыць працу бацькі, дапамагае яму, заражаецца бацькоўскай закаханасцю ў гэтую працу (фільм «Мой тата Айбаліт»). Пра жыццё спецыяльнай мінскай школы для юных музыкантаў і мастакоў расказаў рэжысёр В. Шаталаў у карціне «Першыя ноты».

Беларуская літаратура, тэатральнае мастацтва, жывапіс, графіка, скульптура набылі шырокае прызнанне. Многія пісьменнікі, артысты, мастакі носіць ганаровыя званні народных. Пра іх таксама расказваюць у сваіх кінанарысах дакументалісты з «Летапісу». Зразумела, даць вычарпальную характарыстыку творчасці такога, напрыклад, артыста, як Павел Малчанаў, у адной стужцы немагчыма. Але галоўнае ў фільме «Дзесяць мінут з Паўлам Малчанавым» сцэнарyst Б. Бур'ян і рэжысёр В. Міхайлоўскі зрабілі: перад намі чалавек апантаны, кожным нервам аддадзены тэатру.

Незвычайнае дараванне народнай артысткі СССР

А. Клімавай. У драматычны тэатр імя Горкага, дзе яна працуе, ходзяць спецыяльна «на Клімаву». Рэжысёр А. Канеўскі зняў пра яе фільм «Актрыса — мая прафесія». А. Клімава ў ім — усебакова адораны чалавек і на сцэне, і ў жыцці. Буйныя планы, якія магчымы ў кіно, наблізілі да нас твар актрысы, і мы нанова пабачылі яе Марыю Сцюарт з п'есы Ф. Шылера, камісара з «Аптымістычнай трагедыі» Ус. Вішнеўскага, пабывалі на тых рэпетыцыях, дзе актрыса напружана і ўважліва слухае парады рэжысёра, і на тых, дзе яна сама «перадае» адну са сваіх лепшых ролей маладой артыстцы.

Мастакам прысвечаны карціны «У час цішыні» (пра слаўнага жывапісца Бялыніцкага-Бірулю), «Паэзія графікі», «Прафесар прыгажосці» і інш.

Прыемна адзначыць, што большасць фільмаў аб'яднання «Летапіс» нясе не толькі інфармацыйныя звесткі пра тую ці іншую падзею, таго ці іншага чалавека. У іх — роздум пра жыццё, філасофскае асэнсаванне фактаў. Аўтар сцэнарыя «Спведзь марафонца» В. Сечын, кандыдат мастацтвазнаўства, які сам і здымаўся ў гэтым фільме ў час марафонскага забегу, разважае пра бясконцыя магчымасці чалавека. Зараз сцэнарyst і рэжысёр В. Сукманаў зноў працягваюць над фільмам пра спорт. Не пра рэкорды, а пра паражэнні, непазбежныя ў спорце. Ад таго, як ставіцца спартсмен да свайго паражэння, у многім залежыць яго будучы ўзлёт. Фільм так і называецца: «Падаючы і паднімаючыся».

Аб'яднанне «Летапіс» выпускае таксама навукова-папулярныя, заказныя і рэкламныя ролкі, кіначасопісы і альманахі. Гэтае аб'яднанне «Беларусьфільма» выпускае самую вялікую колькасць прадукцыі (у аднятых метрах плёнкі). Шмат дыпламаў і ўзнагарод атрымалі фільмы «Летапісу» на ўсеаюзных і міжнародных конкурсах.

Зараз ужо амаль гатова да выхаду на экраны першая работа маладога рэжысёра Д. Міхалева «Птушка ікс»: першакласнікі адной са школ Заводскага раёна Мінска, асвойваючы новую складаную матэматычную праграму, вучацца лагічна мысліць, асэнсоўваць, аналізаваць.

Здымаюцца першыя кадры карціны «Коннікі». Героямі яе будуць таксама дзеці — вучні Ратамскай конна-спартыўнай школы. Набліжаюцца здымкі поўнаметражнага фільма пра людзей слаўнага Мінскага трактарнага... Беларускай кіналетаніс працягваецца.

Маргарыта ПАНІЧ.

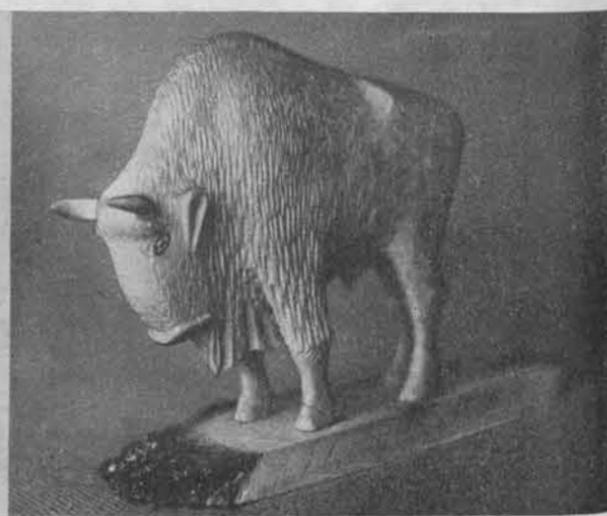
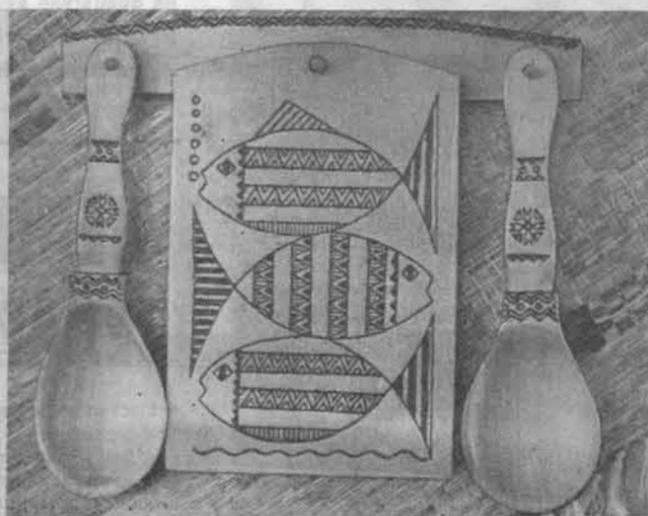
НОВЫЯ МАРШРУТЫ «ЎСМЕШКІ»

Прайшло сем год з таго часу, калі магіляўчане ўбачылі першае прадстаўленне агітэатра «Усмешка» Палаца культуры завода штучнага валакна. За гэтыя гады самадзейныя калектывы набылі шырокую вядомасць і папулярнасць. Яму прысвоена званне народнага. «Усмешка» — лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі, лаўрэат Усеаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва і Усебеларускага фестывалю моладзі.

Беларускай «Усмешцы» прадстаўлялі свае сцэны Масква і Ленінград, Рыга і Адэса, Віль-

нос і Кіеў, Калінінград і Талін. З вялікім поспехам прайшлі выступленні магіляўчан у Бальгарыі і Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы.

За гэтыя гады сыграны звыш 650 спектакляў. Толькі што закончана работа над новым прадстаўленнем «Брыганцына ўзнямае ветразі», якое прысваецца 50-годдзю ўтварэння СССР. «Усмешку» запрасілі на гастролі ў Кіеў, затым яе чакаюць выступленні на камсамольскіх будоўлях Беларусі і Расійскай Федэрацыі, у воінаў Прыбалтыйскай ваеннай акругі.

Сувеніры, як правіла, купляюць на памяць. Але многія адмысловыя беларускія вырабы нясуць пры гэтым і нейкую гаспадарчую, няхай і неабавязковую функцыю. Такімі прыгожымі лыжкамі не кожная гаспадыня адважыцца памешваць варэнне ці юшку,

але які прываблівы выгляд надасць кухні гэты набор драўлянага посуду, выраблены на Брэсцкай фабрыцы сувеніраў. Карункавая ваза, сплечаная з таяноткіх лазовых галінак на Гомельскай фабрыцы мастацкіх вырабаў, вельмі добра выглядае ў спалучэнні са

слудкімі бэрамі ці крамянымі антонаўкамі. А маўклівы зубр, выразаны з кавалачка бярозы на Слонімскай фабрыцы мастацкіх вырабаў, будзе заўсёды нагадваць аб Белавежы, роднай прыродзе.
Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

Нашы славетныя землякі

ДОКТАР МЕДЫЦЫНЫ З БЕЛАРУСІ

У наш час, калі жанчыны складаюць большую частку ўрачоў краіны, цяжка ўявіць, што яшчэ ў 1861 годзе спробы жанчын паступіць ва ўніверсітэт на медыцынскі факультэт аказваліся беспаспяховамі — статутам гэтай вышэйшай навучальнай установы прыём жанчын туды быў забаронены.

Толькі адной жанчыне — Варвары Кашаваравай — удалося ў той час, пераадолюючы розныя перашкоды, атрымаць права на вышэйшую медыцынскую адукацыю.

З літаратурных крыніц вядома, што В. Кашаварава (Нафанова) нарадзілася ў 1844 годзе ў мястэчку Чавусы Магілёўскай губерні. Там, а пасля ў павятовым горадзе Веліжы Віцебскай губерні прайшло яе маленства. Цяжкім і бязрадасным было

яно ў дзяўчынкі. У дванаццаць год яна яшчэ не ўмела ні чытаць, ні пісаць. Невядома пры якіх абставінах 12-гадовая дзяўчынка назаўсёды пакінула дом. З выпадковай спадарожніцай дабралася да Царскага Сяла (цяпер г. Пушкіна). Некаторы час жыла ў сям'і адстаўнога марака-капітана ў Пецяярбург. Тут яна пачала вучыцца.

У 16 год Варвара выйшла замуж за купецкага сына Кашаварава. Але ў сям'і недружалюбна сустрэлі дзяўчыну-беспасажніцу і стварылі невыносныя ўмовы жыцця. Пасля працяглых ваганняў Варвара Аляксандраўна была вымушана пакінуць дом Кашаварава.

Маладая жанчына паступіла ў Пецяярбургскі славяўскі інстытут, які паспяхова скончыла

ў 1862 годзе, атрымаўшы пасведчанне павітухі з адзнакай. У снежні таго ж года яе прызначылі павітухай Башкірскага казачага войска Арэнбургскай акругі, дзе жыло шмат жанчын-магаметанак, якія не звярталіся да ўрачоў-мужчын. Займаючыся на спецыяльных курсах па ўдасканаленню медыцынскіх ведаў, яна не пакідала думкі аб далейшай вучобе, прагна авалодала ведамі. Нягледзячы на розныя перашкоды, Варвара Аляксандраўна дабілася дазволу ў 1863 годзе была залічана ў Пецяярбургскую медыка-хірургічную акадэмію для поўнага праходжання пяцігадовага курса навучання. Так збылася мара смелай жанчыны. Ёй, адзінай у Расіі, было дазволена паступіць у вышэйшую навучальную ўстанову.

У кастрычніку 1868 года Кашаварава прынялі ў члены «Таварыства рускіх урачоў у С.-Пецяярбург». Гэта быў першы выпадак у Расіі, калі жан-

чына стала членам медыцынскага таварыства. У снежні таго ж года Варвара Аляксандраўна скончыла курс Медыка-хірургічнай акадэміі са званнем «лекара з адзнакай» і з дыпламам, які даваў права без экзаменаў абараняць дысертацыю на вучоную ступень доктара медыцыны.

У 1870 годзе Варвара Аляксандраўна выйшла замуж за прафесара акадэміі М. Руднева. На працягу некалькіх год апублікавала шэраг навуковых работ — галоўным чынам па гінекалогіі. Адно з іх яна спрабавала абараніць як дысертацыю. Але супраць абароны ёю дысертацыі выступілі многія праціўнікі жаночага раўнапраўя, перакананыя, што жанчына не мае права нароўні з мужчынам прэтэндаваць на вучоную ступень. Варвара Аляксандраўна не пакідала думкі аб абароне дысертацыі на званне доктара медыцыны, што дазволіла ёй выкладаць на курсах вучоных акушэраў, якія былі заснаваны ў 1872 годзе і афіцыйна пачалі пачатак жаночай вышэйшай медыцынскай адукацыі. У студзені 1876 года яна звярнулася ў Маскоўскі ўніверсітэт з просьбай дапусціць яе да публічнай абароны дысерта-

цыі, але ў сакавіку ёй вярнулі дакументы. І толькі ў маі таго ж года Кашаварава-Руднева абараніла дысертацыю ў Медыка-хірургічнай акадэміі. Гэта была першая ў Расіі абарона дысертацыі на вышэйшую вучоную ступень урачом-жанчынай.

Але нават паспяхова абарона дысертацыі не адкрыла В. Кашаваравай дарогу да навуковай кар'еры, бо жанчын у той час не дапускалі да педагогічнай дзейнасці ў вышэйшых навучальных установах. Пераадолець гэтую перашкоду яна не здолела і вымушана была займацца практычнай медыцынай.

Супраць жаночай адукацыі і асабіста супраць В. Кашаваравай-Рудневай выступалі многія пецяярбургскія газеты. Асабліва цэкаванне ўзмацнілася пасля смерці яе мужа, і неўзабаве яна вымушана была пакінуць Пецяярбург. Жыла ў Варонежскай губерні ў сяле, дзе займалася практыкай, працягваючы працаваць над медыцынскай літаратурай і часта выезджаючы ў Харкаў для работы ў акушэрска-клініках. Затым пераехала ў Старую Русу, дзе працавала да канца жыцця.

А. КАСАЧ.

У падарожжах па роднай краіне праводзяць свой водпуск тысячы жыхароў Мінска, Гомеля, Магілёва, Наваполацка і іншых гарадоў і вёсак нашай рэспублікі. Нядаўна турысты з Беларусі зрабілі захапляючы пераход праз снежны Дангуз-Арунскі перавал, што ў Кабардзіна-Балкарскай АССР. Яны пазнаёміліся з выдатнымі мясцінамі Нальчыка, сталіцы аўтаномнай рэспублікі, пабывалі ля нарзаных крыніц, падняліся да турысцкай базы «Прытулак адзінаццаці», размешчанай ля падножжа Эльбруса на вышыні 4 200 метраў над узроўнем мора. НА ЗДЫМКУ: у паходзе.

ГУМАР

— Гэта траўма — вынік аўтамабільнай катастрофы?

— Так, доктар.

— Відаць, вельмі хутка ездзіце?

— Не, вельмі паволі хаджу.

Малады ўрач, сын вядомага прафесара, бацьку:

— Уяві сабе, я вылечыў жанчыну, якая была тваёй пацыенткай дзесяць год.

— Яна гэта заслужыла. Ты ж

атрымаў адукацыю за яе грошы.

ДОКТАР: Не адкрывайце так шырока рот!

ХВОРЫ: Вы ж казалі, што ўвядзеце шчыпцы ўсярэдзіну.

ДОКТАР: Але я сам застаўся тут.

Рэпарцёр бярэ інтэрв'ю ў маленькім мястэчку.

— Ці прыкметна змяняецца колькасць насельніцтва ў вас?

— Утрымліваецца на адным узроўні.

— Ажно не верыцца.
— Зараз вам растлумачу: як толькі з'яўляецца на свет дзіця, то адразу ж які-небудзь мужчына знікае адгэтуль.

Сержант раздае салдатам пісьмы з дому. Адзін з іх вымае з канверта чысты аркуш.

— Што гэта азначае? — пытае сержант.

— Пісьмо ад жонкі.

— Але ж там нічога не напісана.

— Мы з ёю пасварыліся і не размаўляем.

нентаў. Сярод іх і старыя ўдзельнікі выставак: Цэнтральны батанічны сад, секцыя кветкаводаў, камбінат дэкарацыйнага садоўніцтва. Упершыню прадставіла свае экспанаты доследная гаспадарка Беларускага навукова-даследчага інстытута бульбы і плодгародніцтва. Разам з дарослымі ўдзел у выстаўцы прынялі і юныя кветкавода-аматары са станцыі юных тэхнікаў і школ сталіцы.

47-я мінская школа заняла адно з прызавых месцаў. Таматывая экспазіцыя вучняў, прысвечаная 50-годдзю ўтварэння СССР, зацікавіла наведвальнікаў. Прышкольныя доследны ўчастак гэтай школы называюць батанічным садам у мініяцюры. І нездарма.

Секцыя кветкаводаў-аматараў таксама прадставіла

цікавую экспазіцыю кветак з паказам вялікай колькасці аднагадовых і шматгадовых гладыёлусаў і вялікую калекцыю вяргінь селекцыі А. Галавач, В. Пышкінай, Г. Ізёбрыч. Акрамя кветак, секцыя паказала стэнд лекавых раслін і прыклад азелянення балкона.

Большая частка ўсёй экспазіцыі вырашана па-новаму, з удзелам новых элементаў, удала і з густам задэкарыравана. У яе афармленні прынялі ўдзел мастакі.

Кожны дзень выстаўку наведвалі больш за 5 тысяч чалавек. На ёй пабывалі не толькі жыхары сталіцы, але і пінат гасцей. Кожны пакідаў яе ў добрым настроі і з прыгожымі кветкамі.

Першая прэмія аднагалосна аддадзена Е. Гарбатенкавай, аўтару кампазіцыі «Героям Брэсцкай крэпасці».

Т. АНТОНАВА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 957.